

HAL
open science

L'avenc d'Ancosa

Josep C3 de Triola

► **To cite this version:**

| Josep C3 de Triola. L'avenc d'Ancosa. Sota Terra, 1907, pp.17. halshs-00759468

HAL Id: halshs-00759468

<https://shs.hal.science/halshs-00759468>

Submitted on 30 Nov 2012

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

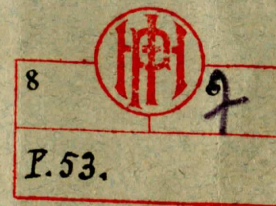
Don de Mr H. BREUIL

L'AVENC D'ANCOSA, per JOSEP
M. CÒ DE TRIOLA.

OLIVA, IMPRESSOR : S. en C.
VILANOVA Y GELTRÚ

Estracte de
SOTA TERRA : 1907
Club Montanyenc

Don de Mr H. BREUIL

L'AVENC D'ANCOSA, per JOSEP
M. CÒ DE TRIOLA.

*A Monsieur l'abbé
Henri Breuil, avec toutes ses
sympathies*

Auben

Estracte de
SOTA TERRA : 1907
Club Montanyenc

L'AVENC D'ANCOSA, per JOSEP
M. CÒ DE TRIOLA.

Quan, essent criatura, llegia «Sota Terra», de Mossen Norbert Font i Sagué, el meu mestre de sempre, la meua imaginació no s'hi avenia ab lo escrit; allà ont Mossen Font hi veia sols roques i estalactites de capritxoses formes, jo hi veia sers fantàstics, bruxots ab ales verdes, de cos pelut i cua cargolada; fades enmantellades en blancs llensols tapiçats d'estrelles; rates pennades de gegantins tamanys; serps que xiulaven, amenaçant a l'ardit explorador que gosava arriscarse fins aquell món de tenebres, de repós y de quietut eterna.

D'aquells temps infantívols, de la curiositat per aquelles narracions despertada, data la meua ferma resolució de devallar a un avenc. Va passar un any, dos, deu, dotze, i jo sempre ab la mateixa idea. I va arribar el dia, pera mi tant esperat, i se va axecar seré, sense un núvol.

—¿Hi som tots?—¿Sí?—Doncs avall. Al Parador del Pas-seig de Gracia tothom ens mirava, i sobre nosaltres se feien un sens fi de comentaris. — Son bombers — deien uns. — No, que son minaires, ¿no veus quines eines porten? Ningú sabia ont anavem, ni lo qu' hi anavem a fer.

Arribarem a Vilafranca i en una tartana ens instalarem nosaltres i els trastos, que, a bona fe, ¡bè'n duiem! Anavem

abarroats per complert; sols te diré, llegidor caríssim, que per la meua banda, vaig fer el viatge tantost assegut al braç esquer de la tartana, tantost dret al pujador.

—¿Quin poble es aquell que's veu a nostre enfront? —Sant Martí Sarroca. —¿Aquell que posseix la més bonica església romànica de Catalunya? — El matex.

—*Allu, paqueñu*; el tartaner devalla pera fer l'obligatori cigaló i tots saltem de la tartana pera esbarjirnos un xic. Els meus binocles van passant de mà en mà, pera veure mellor aquell monument bastit per nostres avant-passats; aquell àbsis magnífic, que s'aixeca damunt del cingle.

Mentres el tartaner ne cargola un de prim, nosaltres anem fent eczercicis; semblava que fessim gimnàstica rítmica; volíem atolir nostres masegats membres pera que no se'n adonessin tant de lo estrets qu'anaven dins la tartana. —Tornemhi, ¡*Brillantaa...*!

Un troç avans d'arribar a Pontons cridà nostre atenció una esquerda que's presentava a la dreta de la nova carretera, en el taluç. Baxem de la tartana i comencem a entaforarnos per aquella esquerda grandiosa. Nostra opinió sobre la formació del predit esquerdament es: El torrent que baxa paralel a la carretera va anar erosionant un morro sortint de la penya, fins que, faltantli el basament, s'esllevisá aquest morro, quedant formada l'esquerda. Aquesta, d'un aspecte grandió, anomenada «Roques del Pany» te més de 15 m. de llarc per vora 18 d'alçada; en sa part alta hi han varis blocs, de colossals proporcions, enclaxats a mitj-aire, que mentida sembla s'hi pugan sostenir. Les «Roques del Pany» pertanyen al Triàssic superior o Keuper.

Com que'l poble restaba a poca distancia, continuarem nostre camí a peu, poguent axis observar una típica falla en el Muschelkalk en el matex taluç de la carretera.

I arrivarem a Pontons. Una gran munió de quitxalla

Pontons.
Ca'n Casota.

ens envolta y va seguintnos. Al poc temps ens venen a rebre els principals propietaris de la localitat, ab l'obsequiós Diputat per Viella-Tremp D. Magí Morera, el poeta finíssim, el cantaire sens igual de les coses lleidetanes.

El senyor Bages, a qui devem nostra primera excursió espeleològica, ens té preparat un succulent dinar, que fumeja damunt les blanques estovalles, esperant nostra arribada. —Senyors ¡a taula!

Durant el dinar no's parla d'altre cosa que de l'exploració que poques hores després deviem emprendre. (1) Havent dinat, de seguida comencem els treballs de preparar el material espeleològic pera repartirlo entre 'ls tres matxos que

(1) Va tenir lloc el dia 11 d'Agost de 1907.

l'han de conduir fins a l'avenc. Un cop ben assegurat el rodet de corda en l'aubarda del primer matxo, i ben lligades les peces d'escala en les sarries de l'altre, i carregat el tercer ab el resto dels estris, ab la politja, les sondes, els cascs, els fanals, emprenem la marxa cap al pla d'Ancosa, ont se troba l'avenc.

I camina que caminarás, sota aquell sol de mitj agost qu'estabellava, per un terreny trencat, cobert de clapissa, amunt, amunt sempre, fins arribar a dalt de la «Serra dels Escabellats», ont comença 'l grandió Pla d'Ancosa, erm, trist, sense cap mena de vegetació i sols habitat pels escorsons. Al mitj del pla s'hi troba una vella casalada, antic monestir cistercià. Així marxarem prop de dues hores. Pots ben creure, volgut llegidor, que, quan vaig sentir la veu de l'Obiols que deya : «ja hi som», el cor se 'm va axampar; amarat de suor, ab l'espatlla esquerra que'm deia ¡prou! a causa del pes de l'aparell fotogràfic, anava seguint el camí marcat per mos companys; no podia més, m'ofegava. ¡I pensar que a-les-hores començava nostre treball!

A pocs metres d'allí ont m'havía aturat s'obría, en efecte, la boca de l'avenc; es un forat petit (cosa d'un metre), allargassat, negre com una gola de llop, destacantse de la massa grisenca de la plana.

El material estava ja descarregat; així doncs no perderem moment y començarem l'instalació, magistralment dirigida per nostre company en Albert Carsí, gran pràctic en bastir aquesta mena d'andamis. Ajudats per la gent del poble, que, encuriosida pera veure nostres treballs, havia anat arribant al lloc de l'avenc, comencem a estendre les escales, a lligar cordes, a clavar parpals a terra pera afermarhi les escales, a instal·lar els torns de corda.

Tot estava ja a punt; les escales se perdien en la foscor de l'abim, del que tantes i tan fantàstiques tradicions i

Pontons.
L'últim cop
de ma a les
cavalleries.

histories ne conta la gent d'aquells voltants.—Hi trovaran a bax—deia un—molts de francesos que nostres avis hi van tirar are farà cent anys.—No s'arrisquin massa—deya altre—doncs hi ha una serp molt regrossa a bax; a la nit se la sent xiular i 's veuen lluir sos ulls redons.—L'avia sempre 'm diu que d'aquest avenc ne surten les bruixes, i, ab els bruixots que venen de l'avenc de la Llacuna, fan la sardana, a l'entorn del forat, i quan toquen les 12 de la nit, escabellades, que fan por, de tant ballar y corres al derrera, ploren i riuen tot a l'hora i s'amaguen altre cop dins l'avenc, a cavall d'un bastó.—Axó deia un xavalet esparracat, de mirada axerida, ab accent de dolor i d'espant a l'ensemps.

¡Pobre bordegaç! ¡Li feiem llástima! No ho volia ell, que hi devallessim a l'avenc...

El silenci 's feu complert; tothom retenia 'l respir; ningú 's movia : mossen Faura anava a devallar.

Ab la nerviositat inherent al qui per primer cop fa la descensió a un avenc, mossen Marian s'arrisca en el primer barrot de l'escala, pera instalarse, a poc, en la cadira-gabia, en que deü fer son viatge subterrani. Ab veu ferma, mossen Faura comana secament : ¡Avall! El torn comença a descapdellarse pausadament i, acompassades, les setze mans que tenen fort la corda la van dexant escòrrer, poc-a-poc, sense sotragades.

Ningú podrà mai capir la sensació que s'esperimenta durant la devallada d'un company; sembla que 's tinga, com vulgarment se diu, penjada l'ánima d'un fil. Al sentir la veu de mossen Faura que cridava ¡Prou!, me va semblar que tornava de mort a la vida. En Colomines, atent arran de la boca de l'avenc, me demana 'l projector d'acetilé, qu'es seguidament baxat a l'explorador.

I ha passat ja una pessa de corda (20 m.) i el rodet se va descapdellant encare; nostre company no havia arribat a tocar terra.

Tots els que som a dalt, atents a la descensió, ens mirem, sense gosar a dirnos mot. Nostre ansietat no dura gaire, doncs se sent a mossen Faura, lluny, fosc...

—¡Ja soc a bax! ¡Visca Catalunya!

Ab els binocles vatx anar seguint aquella llumeneta que s'anava movent d'ací d'allá dintre l'avenc. De moment, sento que mon nom retronja per dintre aquelles immenses cavitats naturals; Mossen Faura 'm cridava, devia anarlo a ajudar. Me cenyexo be 'l cinturón y ¡avall! Prompte estic instalat en l'aparell posat en práctica per nostre company Carsí, y sense perdre temps, de pressa, fatx la meva descensió.

Pla d'Ancosa.
L'instalació.

Mentres aquesta dura, es impossible donar idea de l'emoció soferta; no se sap lo que passa; no 's pensa res. ¡Prou...! Ja era a lloc.

Dexo el setial pera posar 'ls peus a terra : com si per art de magia m'haguessin encantat, no 'm podia moure d'aquell lloc. La maravella de la natura que tenia al meu enfront me corprenia, no era mestre del meu albir, i 'm semblava que no tenia prous ulls pera fruir millor d'aquella vista espléndida, incomparable. Al meu devant s'obria una gran cova de més de 15 m. de llargada per molts més d'alçada, tota ella recoberta per labiríntiques formacions estalactíques, d'una blancor immaculada, que arreu anaven dexant degotar una aigua transparenta i pura, com mai n'he vista d'altre. Era immens. El sòl de la cova está sembrat d'erguides estalagmites; sembla que ab llurs fines puntes vulguin aturar a l'atreuit que s'arrisca a arribar fins aque-

lles regions abans may petjades per la planta humana.

Un crit de mossen Faura 'm feu sortir de mon encís i de seguit ens posarem a treballar, remenant el pedruscall, tirat una pedra avui, altre demá, pels vianants qu' han passat per vora del forat de l'avenc, fins a formar un fals llit, arribant molts cops a tenir varis metres de grux. Entremitj d'aquell munt de rocs hi trovem ossos, cranis, tots d'animal. A l'axecar un dels carreus, se m'esquitlla del des-sota un galàpat, tot blanc; semblava talment una tofa de neu; m'acoto, i al volguerlo agafar se m'escorre i s'amaga rápit per dintre aquell gran nombre de detritus. La causa de que fos blanc, es, sense discussió, l'haverse estat sempre entre les més negres tenebres. Agents exteriors, la pluja, el vent, deuríen haver fet caure a bax l'ou fecondat d'aquell galàpat i ab les humitats de l'interior va germinar.

Nostre company Colomines no's fa esperar molt; prompte está entre nosaltres lo matex que l'Obiols. Tots quatre ens posem a treballar de ferm. En Colomines va explorant y resseguint tots els recons, cercant insectes i plantes; mossen Faura fa'ls dibuxos del tall y plànol; l'Obiols y jo 'ns dediquem a pendre els datos físics d'aquell lloc superb. Axís, treballant sense descansar ni un moment, s'ens passa el temps sense donarnosen compte; no quedava res del meu cansament d'abans, produït sobre tot pel sol ardent de la plana.

El barómetre m'acusava una diferencia de 23 m. fins sota matex de la boca, pro com que d'aquest lloc fins al de mácsima fondaria hi ha 8 m. més, podem considerar la fondaria total de 31 m. ⁽¹⁾

(1) Totes les altures que fem constar en aquesta obra han estat preses ab barómetre aneroide compensat.

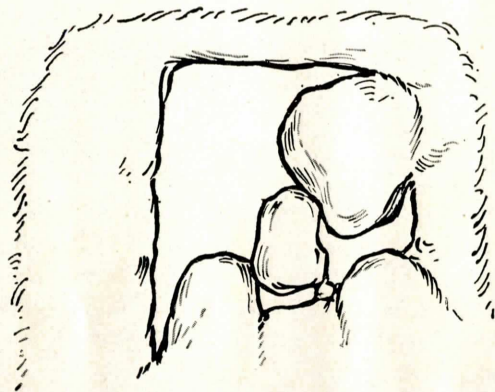
Pera les direccions prenem el Nort magnétic.

Devallada.
(Mn. Faura).

Trau
de l'Avenc.

1 : 100

La direcció de la cova es de NNE., ab un nivell molt més baix que 'l sol directe de l'avenc.

Després de trets alguns clixés, al magnesi, d'aquell paratge esplèndit, cridem als companys de dalt pera si n'hi hagués algun que volgués veure ab sos ulls les maravelles que conté aquest avenc ⁽¹⁾. Tots volen veureho, i la corda no para de pujar i baxar.

Ja no hi teníem de fer res més allí, axís es que després de 3 hores i mitja d'estar enterrat en vida, vatz sortir de l'avenc ⁽²⁾, no sens recança, essent seguit immediatament per mossen Faura.

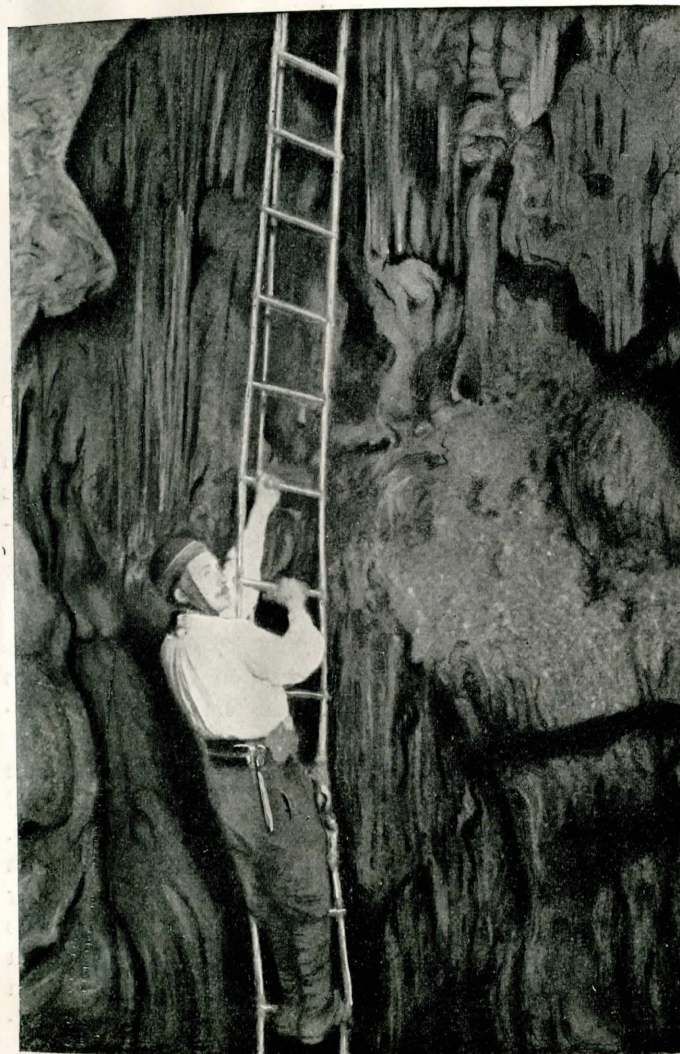
Al ser a dalt, llustrejava. De seguida ferem els treballs de desmuntatge de l'instalació, carregant altre cop el material als matxos, i fent via, després d'un curt descans al pou d'Ancosa, cap a ca'n Casota, a Pontons.

Verament fantàstic era l'efecte que nostra caravana produïa : cada hú ab un fanal d'acetilé, caminant per aquells

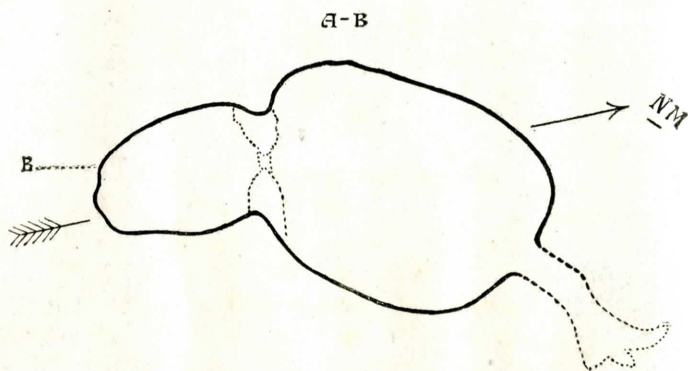
(1) En realitat l'avenc d'Ancosa es el que conté més belleses naturals de tots els que havem vist.

(2) L'ascensió la vatz fer per l'escala, ab ajuda de la corda.

A mig Avenc.

Planta
del Avenc.

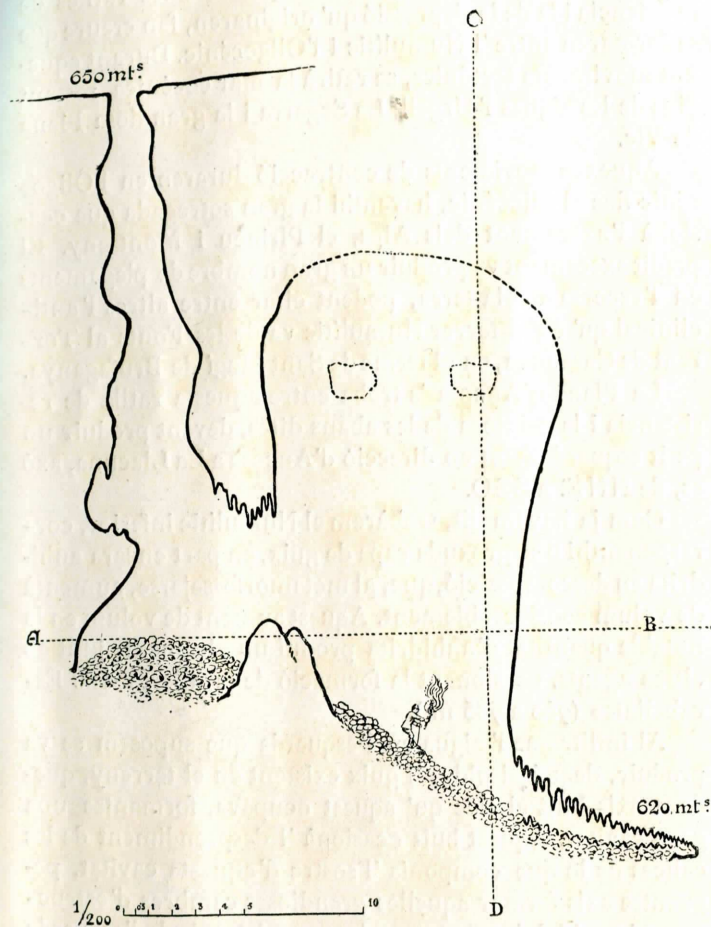
viaranys tortuosos, en mig d'una nit fosca com poques i ab un vent que sovint apagava algú fanal.

Vora les 11 eren quan arribàrem a Pontons. Sopàrem poc, a ca'n Casota, i dormírem menys encara, ja que a les 3 de la matinada sortiem altre cop en la tartana cap a Vilafranca del Penadés.

* * *

La formació del Avenc d'Ancosa, en diferents períodes evolutius, servint de basa 'ls estudis fets d'aquella comarca pel Dr. Almera, es la següent:

L'Avenc s'obra en el Numulític mig o Ipresí, trobantse al dessota 'l Sparnaciá. Aquest aflora per la banda baixa del torrent de la Font de Sant Bernat, sobre matex de Pontons. També 's troba al exterior per l'altra vessant de la Plana d'Ancosa, axó es, per la Riera de Miralles. A més, devem fer observar que 'l Triàssic superior se troba ab anticlinal més avall de Pontons i ab direcció a Mas Fonoll, Plana de la Pineda, Plana d'Atalaia, etc., ab un altre per la part alta de la Serra de la Llacuna a la de Rocamur, devant un cin-

Secció
del Avenc.

clinal de ca'n Dacas a ca'n Vic. Aquexes dues ratlles de resistència i la de la depressió qu' originaren, fan creure que se formaren entre 'l Numulític i l'Oligocénic. Durant aque-xos moviments tectònics, se retirà la mar eocènica, restant dins de les aigües l' Urgell, La Segarra i la grandiosa Plana de Vic.

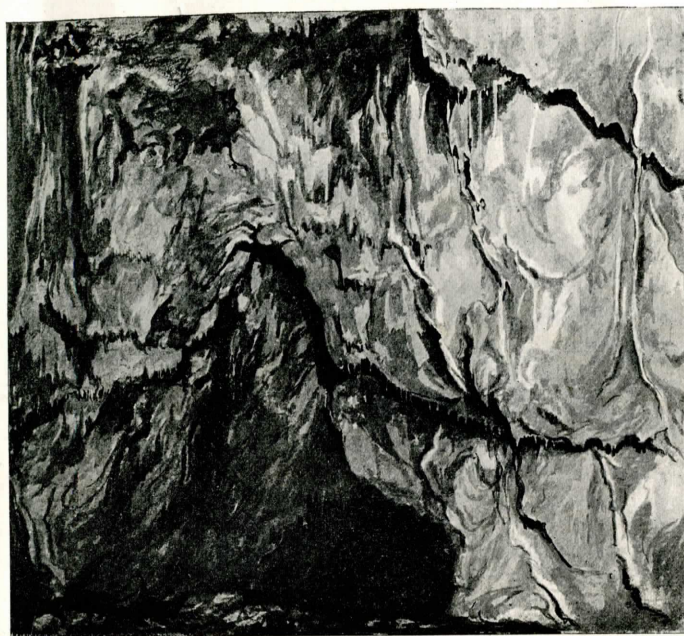
Aquexos moviments de contracció duraren en l'Oligo-cénic fins al Miocénic, haventhi la gran sotregada que oca-sionà l'axecament dels Alps, el Pirineu i Montseny. El predit axecament va produir un gran nombre de plegaments en l'escorsa de la terra, podent citar entre altres l'anti-clinical qu' en el terror Numulític va de les Fonts al Tor-rent de Casanova, en el terme de Sant Magí de Brufaganya.

La Plana d'Ancosa 's troba entre aquesta ratlla de re-sistència i la primera de les abans dites, devent produir un petit esquerdament en direcció d'Ancosa a La Llacuna, axó es, de NNE. a SSO.

Com ja havem dit, trobarem el Numulític inferior, cor-responenthi una groxuda capa de guix, en part encara anhi-drita en descomposició, que, al metamorfossejarse, augmentà de volum considerablement. Aquest augment de volum en la notable quantitat d'anhidrita produí un alçament, junt ab altres agents, ocasionant la formació de la «Serra dels Es-cabellats» (750 a 785 m.).

Al infiltrarse l'aigua en l'esquerda que suposem se va produir, degué disoldre 'l guix existent en el terreny, que-dant axís buit el lloc qu' aquest ocupava, formantse una gran cavitat. Aquest buit ocasionà 'l desprendiment de les calices de lo que componia 'l sostre d'aquesta cavitat, po-guentse axís formar aquelles grandioses cambres d'estruc-tura piramidal, lo que prova la preezistència de l'esquerda que havem suposat va ésser l'origen del avenc.

Aquesta fou l'opinió esposada de moment per Mossen

Cova interior.

Faura y ab la que tots estiguèrem d'acort. Els estudis fets de retorn a Barcelona no feren més que confirmar aquesta opinió, axís com l'importància del avenc explorat, que de-xarà, com a primer i com a més hermós, inesborrables recorts en la memòria de tots els que petjaren el seu sol pedregós.

Faint, illegible text visible through the paper, likely bleed-through from the reverse side of the page.

OLIVA, IMPRESSOR : S. en C.
VILANOVA Y GELTRÚ